

Rok 1989 ve vzpomínkách

Lenka V.

Gymnázium a SOŠ Jilemnice

Identifikace pamětníka:

Věk: 38 let

Vzdělání: vysokoškolské

Zaměstnání: učitel na ZŠ

Bydliště: Valteřice (okres Jilemnice)

Rozhovor:

Nejdříve bych se vás zeptala na váš vztah k režimu v osmdesátých letech. Cítil jste zvýhodnění nebo naopak nějaký postih v souvislosti s vaší rodinou?

Vzhledem k tomu, že pocházím z úplně normální rodiny, tak ani zvýhodnění, ani postih jsem necítil. Jsem ročník 1972, takže v roce 1989 mi bylo 17 let. Režim byl v té době už dost slabý a my jsme si mohli dělat téměř co jsme chtěli. Člověk si ale musel dávat pozor, aby neříkal moc nahlas, že se mu něco nelíbí. Tady v Jilemnici se dokonce jednou konala metalotéka, asi aby vytřeli třídnímu nepříteli zrak. I dlouhé vlasy a patky přes oči se mohly nosit, s tím už nebyl žádný problém. Režim nebyl už tak přísný, oni dost povolovali, aby jim lidi dali pokoj.

Takže už jste se nemusel účastnit nějakých školních akcí?

To byla taková úlitba režimu. Šli jsme na 1. máj, šli jsme na VŘSR, šli jsme na lampionový průvod. Většina lidí, včetně mě, to splnila a oni nám potom dali pokoj. I když vzpomínám si, že v roce 1988 chtěli stavět novou boudu na Sněžce. Já jsem byl na gymnáziu ve třetím ročníku a napsali jsme petici, protože se nám to nelíbilo. Shodou okolností byla ta petice asi měsíc, večer co večer, čtena s kompletním seznamem jmen na Svobodné Evropě. Z toho byl průšvih, to jsme udělali něco, co jsme nesměli. Vyhrožovali nám, že když neodvoláme svoje podpisy, tak neodmaturujeme. Na gymnáziu byla i STB. Zavolali si nás do kulturáku a tam jsme všichni museli odvolat svoje podpisy.

Pak bylo zase vše v pořádku. To byl takový jediný tvrdší střet. Rodiče měli strach, že neodmaturuji.

Sledoval jste situaci v roce 1989 i v jiných státech? V tom roce proběhly revoluce i v Maďarsku, východním Německu nebo v Polsku.

O Maďarsku ani o Polsku jsem toho moc nevěděl, oni zas tolik informací ven nepouštěli. Doma jsme Svobodnou Evropu neposlouchali, takže my jsme věděli akorát o východním Německu. To jsme věděli díky tomu, že východní Němci jezdili sem, nechávali tady trabanty a přes západoněmecké vevyslanectví prchali do západního Německa. Přiznám se, že když mně bylo těch 17, moc mě to nezajímalo.

A tady u nás jste vývoj té situace sledoval? V průběhu roku 1989 probíhalo několik demonstrací. V lednu při výročí úmrtí Jana Palacha, potom 21. srpna nebo 28. října.

My jsme věděli, že nějaké demonstrace jsou, protože byly i v oficiálních zprávách, ale většinou to říkali tak, jak se to režimu hodilo. Do souvislostí jsme si to nijak nedávali. Byli jsme celou dobu vychovávaní v tom, že jsou špatní, že s nimi nemáme mít nic společného. A navíc k nám do Jilemnice se toho z Prahy moc nedoneslo.

Věděl jsem například o Několika větvích. To bylo poprvé, kdy jsem se dozvěděl, že je něco proti režimu. Ale neřešil jsem, jak se k tomu dostanu, nebo jestli to podepíšu.

Kdo byl pro vás symbolem změn? Nejvýraznější osobnost před revolucí v roce 1989 i v jejím průběhu?

Samozřejmě Václav Havel. Ale kdo to je, to jsme moc nevěděli. Věděli jsme, že je to někdo, kdo je proti komunistům, ale víc jsme o něm vědět nemohli, protože se o něm nepsalo a když ano, tak jen hanlivě.

Byl někdo podobný i v Jilemnici, například u vás na škole?

No, 17. listopadu byl pátek a my jsme ještě v sobotu a v neděli nic nevěděli. V pondělí jsme přišli do školy a nikdo nic nevěděl. V úterý ráno přijeli dva studenti z Prahy, bývalí jilemničtí gymnazisté. Ti nám o tom začali vyprávět, to bylo poprvé, kdy jsme se něco dozvěděli. Vedení školy na to reagovalo tak, že je vyhodili. Ředitelem byl v té době kovaný komunista, dobrý učitel, ale komunista. Já jsem byl ve čtvrtáku. Byl jsem místopředseda středoškolského výboru SSM. Předsedkyně byla zrovna nemocná. Všichni jsme říkali, že chceme diskutovat. Ředitel řekl, že bude komunikovat pouze se středoškolským výborem SSM, takže to spadlo na mě. Tady mám několik zážitků. Dopoledne jsme se s ním dohodli, že po vyučování spolu budeme diskutovat,. Byli tam ti dva vysokoškoláci, ředitel, zástupce komunistů, a aby se neřeklo, zástupce Československé strany lidové a Československé strany socialistické. Nevím, jestli to byl záměr, ale ty tam měly naprosto neschopné lidi, zatímco ten komunista byl velmi dobrý řečník. Ten pán je dodnes komunista, za to si ho vážím, že neotočil. Byl to celkem normální člověk, snažil se nám to vysvětlit, proti němu stáli studenti.

Ale že by na gymplu byla nějaká výrazná osobnost, někdo, kdo by si to celé vzal na triko, to se říct nedá. On na to ani nebyl čas, šlo to všechno rychle. Já jsem v to úterý přišel domů až v sedm večer. Rodiče měli strach, kde jsem. Ve škole jsme potom řešili, jestli budeme stávkovat. Nakonec jsme se dohodli, že budeme chodit do školy. Buď jsme se učili nebo jsme diskutovali s profesory. My, co jsme byli trochu aktivnější, jsme začali po vzniku OF pomáhat Občanskému fóru. Roznášeli jsme letáky a vylepovali plakáty. Jilemnice byla během pěti, šesti dnů celá zahlcená plakáty. Vycházela mimořádná vydání deníků. Někteří vedoucí si to na výlohy obchodů nechali nalepit, ale někteří měli strach a ještě týden po Listopadu si to tam nalepit nenechali. Báli se, aby se jim něco nestalo. Nikdo neměl jistotu, že se to ještě neotočí nazpátek. Postupem času byli lidé jistější, že už se to nemůže vrátit. Konaly se podvečerní demonstrace na náměstí, které vyvrcholily generální stávkou 24. listopadu. Přišli tam zástupci všech továren a menších okolních obcí. Naši profesori si odhlasovali, že stávku nepodpoří. Půl hodiny před stávkou nám ředitel řekl, abychom tam šli, řekli jim, že profesori svůj postoj přehodnotili a stávku podpoří. To se dá vyložit tak, že pochopili, že není cesta zpátky, nebo se prostě přestali bát.

Výraznější postavou tady byl doktor Soukup, šéf OF v Jilemnici. Ale byla to doba, která nikoho v Jilemnici nevynesla, bylo to hodně kolektivní.

Říkal jste, že v Jilemnici se 17. listopadu o ničem nevědělo, znamená to tedy, že televize o tom neinformovala?

To jsem nevěděl, až zpětně jsem se dozvěděl, že v pátek večer ve zprávách nějaký kratičký film byl, ale to já jsem vůbec nevěděl. Ještě v pondělí jsme ve škole nevěděli, že se v Praze něco stalo.

Myslíte si, že se dalo předpovědět, že režim padne? Nebo ta jistota tam ještě nebyla?

Myslím, že většině lidí došlo, že už se to nedá vrátit až po té generální stávce. Ono bylo také důležité, jak o tom informovala televize. Ze začátku řekli, že je v Praze demonstrace a pak byly normální pořady. Potom najednou začali z demonstrací vysílat přímé přenosy, seděli jsme nalepení na televizi. Z Prahy chodily kazety a na nich byly nahrané výpovědi studentů, kteří byli zmláceni na Národní třídě. Jen jedna moje spolužačka měla dvojče a v jednom kuse tu kazetu s výpovědí kopírovala. Šířilo se to po celé Jilemnici. Čím více lidé dostávali informace z novin, televize, rádia, tím si byli jistější v kramflecích. Ale moji rodiče začali věřit asi až potom, co se zapojila většina národa, až po té generální stávce. V roce 1968 byli taky všichni nadšení, ale pak se to změnilo, báli se, co s tím udělá Sovětský svaz, ten se k tomu našťesí postavil tak, jak se postavil.

Jaká jste měl očekávání, myslel jste si, že se situace výrazně změní k lepšímu? Zklamalo vás něco?

Mě určitě ne, já jsem pořád z toho strašně nadšený. A kdo řekne zlatý komunisti, toho bych nejraději vzal na svou hodinu dějepisu. Minulý týden jsem probíral politické procesy, tak bych ho tam vzal, aby si to poslechl. Můžu srovnávat. Tehdy mě bylo 18, teď mě je dvakrát tolik a ještě dva roky navíc, takže jsem půlku života prožil v minulém režimu, půlku života v tomto režimu a dokážu porovnat, co to je svoboda a nesvoboda. Myslím, že pro něco to je dobré.

Máte ještě nějakou vzpomínku, něco zajímavého, co jste v té době prožil?

Měsíc před Listopadem se konala celostátní konference SSM. Já jsem byl školou delegován na okresní konferenci SSM s tím, že tam přednesu příspěvek, a že mě buď vyberou nebo nevyberou na tu celostátní. Ředitel se mnou sestavil příspěvek o tom, jak pilně pracují svazáci v Jilemnici. Já jsem na té konferenci seděl a poslouchal příspěvky mých konkurentů. Všichni mluvili o tom, jak pěkně svazáci pracují. A to bylo jen jednou, kdy jsem se nějak postavil proti režimu. Nechal jsem papír ležet na stole a šel jsem tam a začal jsem mluvit o tom, že by nám raději měli začít říkat pravdu. Pravdu o roce 1948 a 1968 a že se mi nelíbí, že doma rodiče říkají hlavně to neříkej ve škole nebo někde na veřejnosti. Jestli mě vybrali nebo ne, to si dokážeš představit. Vybrali jednoho místního svazáka, nebudu ho jmenovat, s příspěvkem o tom, jak hezky pracují svazáci v Horní Branné. To bylo jediné moje disidentství, ale neprošlo mi to.

Závěr:

Rok 1989 je dobou poměrně nedávnou. Většina lidí si události tohoto roku pamatuje, ale já je znám pouze zprostředkovaně ze školy, nebo z televize. O to více mě zajímal pohled osoby z mého blízkého okolí. Bylo zajímavým zjištěním, že o událostech, které se odehrály v průběhu listopadových dní, se veřejnost dozvíдалa jen pozvolna. Rozhovor mi také přiblížil představu o tom, jak situaci prožívali studenti v mém věku a dal podnět k zamyšlení nad tím, jak bych se asi zachovala já, kdybych byla v podobné situaci.

Myslím, že informace, které jsem získala, mi pomohou k bližšímu pochopení událostí, které se tehdy odehrály.